

Justitiedepartementet

Samtliga kontaktpersoner nås via telefonväxeln på 08-405 10 00 eller via e-post till ju.registrator@regeringskansliet.se.

Förteckning över förslag till uppsatsämnen

A. Polisenheten

1. Penningtvätt och finansiering av terrorism har vissa beröringspunkter men är i grunden två helt olika fenomen som behöver lösas på två helt olika sätt. Vår lagstiftning, liksom EU:s regelverk, har helt och hållet integrerat dessa bägge brottsområden, enbart pga. att all lagstiftning löper ut från FATF:s icke-bindande politiska rekommendationer. FATF har genom olika inblandade politiska intressen en ambition av att utvidga sitt mandat till ytterligare områden. Redan idag ingår finansiering av icke-spridning men ambitionerna är större än så.

Kontaktperson Nils Hänninger

2. Att analysera hur FATF utvecklats och vart det är på väg, samt att analysera hur en alternativ utveckling hade kunnat renodla och effektivisera den globala bekämpningen av penningtvätt vore värdefullt, särskilt med koppling till att vissa dominerande stater misslyckas med sin korruptionsbekämpning och därmed också med bekämpning av penningtvätt.

Kontaktperson Nils Hänninger

B. Åklagarenheten

1. Överskottsinformation vid användning av straffprocessuella tvångsmedel

Vid användning av straffprocessuella tvångsmedel kan det komma fram uppgifter om annat än den brottslighet som legat till grund för tvångsmedelsbeslutet. I svensk rätt finns vissa bestämmelser som begränsar möjligheten att använda överskottsinformation (se t.ex. 27 kap. 23 a § rättegångsbalken). Begränsningar av detta slag har genom åren varit föremål för diskussion. De skäl som anförts för behovet av begränsningar har

varierat. Behöver användningen av överskotts-information från straffprocessuella tvångsmedel begränsas? Vilka utgångspunkter bör regleringen ha?

Kontaktperson: Ricardo Valenzuela

2. Kommissionens förslag till förordning om tillgång till e-bevisning inom EU

Kommissionen har föreslagit en förordning som innebär att myndigheter i en medlemsstat ska ha rätt att vända sig direkt till en tjänsteleverantör i en annan medlemsstat med en order om att elektronisk bevisning ska bevaras eller utlämnas (KOM [2018] 225). En grundläggande förutsättning för förfarandet är att motsvarande tvångsåtgärd är möjlig i den utfärdande medlemsstaten i ett rent nationellt ärende utan gränsöverskridande inslag. De gällande regler som finns i svensk rätt idag är inte anpassade för det sorts samarbete som föreslås. För att svenska myndigheter ska kunna tillämpa förordningen för egen del kommer det därför att krävas inrättande av en ordning som möjliggör att sådana ordrar också kan utfärdas i rent nationella situationer. Hur bör de svenska reglerna utformas?

Kontaktperson: Ricardo Valenzuela

3. När krävs en oberoende förhandskontroll för inhämtning av uppgifter med hjälp av ett straffprocessuellt tvångsmedel?

Såväl Europadomstolen som EU-domstolen har uttalat att myndigheters tillgång till lagrade uppgifter i vissa fall måste vara underkastad förhandskontroll av en domstol eller en oberoende myndighet (se t.ex. Tele 2-domen samt Szabó och Vissy mot Ungern). I andra fall tillämpas mer generella kriterier för att avgöra om ett ingrepp kringgärdas av tillräckliga rättssäkerhetsgarantier (se t.ex. Uzun mot Tyskland och Bernh Larsen Holding AS m.fl. mot Norge). Det är en delvis öppen fråga vilka fall av tvångsmedelsanvändning för informationsinhämtning som omfattas av ett ovillkorligt krav på oberoende förhandskontroll.

Kontaktperson: Ricardo Valenzuela

4. Vad kännetecknar ett hemligt tvångsmedel?

De hemliga tvångsmedlen intar en särställning bland de straffprocessuella tvångsmedlen. Svensk rätt innehåller dock inte någon entydig definition av vad som utgör ett hemligt tvångsmedel.

Det finns ett antal åtgärder som normalt inte betraktas som hemliga tvångsmedel, trots att de anses utgöra ett straffprocessuellt tvångsmedel och genomförs utan att den drabbade känner till det. Som exempel kan nämnas

husrannsakan och beslag som görs utan den drabbades kännedom. Det finns även andra åtgärder med liknande funktion i straffprocessen som inte normalt hänförs till kategorin hemliga tvångsmedel, t.ex. användningen av GPS-sändare för att bevaka var en person befinner sig (se t.ex. [SOU 2010:103](#) s. 283 ff.) och möjligheten att avlyssna samtal utan användning av ett tekniskt hjälpmedel. Som ytterligare exempel kan nämnas möjligheten att kameraövervaka personer på sätt som inte utgör hemlig kameraövervakning.

Huruvida en åtgärd betraktas som ett hemligt tvångsmedel eller inte kan ha betydelse i flera avseenden, t.ex. i frågor om åtgärden bör föregås av en domstolsprövning (se förslaget under punkten B.3 ovan) och om den bör omfattas av Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens tillsyn (se även förslaget under punkten B.1 ovan).

Varför anses vissa åtgärder höra till kategorin hemliga tvångsmedel medan andra till synes liknande åtgärder inte anses göra det? Finns det berättigade skäl för den rådande uppfattningen om vilka åtgärder som ska hänföras till endera kategorin?

Kontaktperson: Ricardo Valenzuela

C. Enheten för processrätt och domstolsfrågor

1. 2019 års Haagkonvention om erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område

Framtida möjligheter till erkännande och verkställighet av utländska domar på privaträttens område. Den 2 juli 2019 antogs en global konvention som har potential att i framtiden kunna få stor betydelse.

Kontaktperson: Jonas Öblund

2. Haagkonferensens domsrättsprojekt

Haagkonferensen för internationell privaträtt har fortsatt arbetet med den andra delen av det s.k. domsprojektet. Den första delen handlade om erkännande och verkställighet och utmynnade i 2019-års Haagkonvention som nämns under punkten 1. Den andra delen som det nu arbetas med är frågan om domsrätt (The Jurisdiction Project), dvs. vilket lands domstol som ska vara behörig att ta upp en tvist. Domsrätt å ena sidan och erkännande och verkställighet å den andra sidan brukar hänga ihop i internationella rättsakter (s.k. dubbla konventioner), exempelvis är så fallet i både Luganokonventionen och Bryssel I-förordningen. 2019-års Haagkonvention har s.k. jurisdik-

tionsfilter, dvs. kriterier rörande domsrätt som behöver vara uppfyllda för att erkännande och verkställighet ska få ske under den konventionen. Motsvarande konstruktion finns inte i exempelvis Lugano eller Bryssel I.

- Vilka frågor är viktiga att reglera eller inte reglera i en kommande domsrättskonvention utifrån ett svenskt perspektiv? (jfr t.ex. 10 kap. rättegångsbalken).
- Hur bör en kommande domsrättskonvention förhålla sig till jurisdiktionsfiltren i 2019-års Haagkonvention? Mot bakgrund av konstruktionen med jurisdiktionsfiltren, finns numera samma behov av en domsrättskonvention? Hur bör frågor om lis pendens hanteras i konventionen?

3. Verkställighet av internationella medlingsöverenskommelser

Inom FN:s handelskommission UNCITRAL har det tagits fram en konvention om verkställighet av internationella medlingsöverenskommelser, den s.k. Singaporekonventionen. Konventionen ställer andra krav för verkställbarhet av medlingsöverenskommelser än vad som följer av exempelvis lag (2011:860) om medling i vissa privaträttsliga tvister och EU-direktivet om medling (2008/52/EG). Bl.a. innebär vägransgrunderna i konventionen en prövning av avtalets giltighet. Hur förhåller sig konventionen till de nationella förfarandena för att förklara medlingsöverenskommelser verkställbara? Och i vilken utsträckning påverkar konventionen medlingsöverenskommelser som åberopas inom ramen för ett ordinärt tvistemål?

4. Är den fria bevisprövningen hotad?

Den fria bevisprövningen (fri bevisföring och fri bevisvärdering) i 36 kap. 1 § rättegångsbalken är en grundprincip inom svensk processrätt. I andra länder är det vanligare med olika former av bevistillåtighetsregler. Under förhandlingar om nya EU-rättsakter kommer inte sällan förslag som kan inskränka den fria bevisprövningen. Exempel på områden där vi tvingats acceptera vissa avsteg från denna princip finns i [prop. 2016/17:9](#) Konkurrensskadelag. En näraliggande frågeställning är förslag som visserligen inte inskränker den fria bevisprövningen, men som innebär att bevisbörderegler och beviskrav slås fast i EU-rättsakter. Är den fria bevisprövningen hotad? Och hur påverkar inskränkningar i den fria bevisprövningen och reglering av bevisbörda och beviskrav den nationella rätten?

5. Förenklade skiljeförfaranden

Olika skiljedomsinstitut kan ha särskilda regler för s.k. förenklade skiljeförfaranden. Inom FN:s handelskommission UNCITRAL pågår i arbetsgruppen för medling och skiljeförfarande också arbete med vad som benämns expedited arbitration (<https://uncitral.un.org>). Den svenska lagen om skiljeförfarande gör inte någon åtskillnad mellan dessa typer av skiljeförfaranden och vanliga skiljeförfaranden. Innebär detta något problem för förfarandet med de förenklade skiljeförfarandena? Finns det skäl att göra några anpassningar i den svenska lagen om skiljeförfarande med anledning av dessa förfaranden? Och vad utgör skillnaderna mellan vanliga skiljeförfaranden och förenklade skiljeförfaranden?

Kontaktperson för 2-5: Erik Sterner

D. Enheten för brottmålsärenden och internationellt rättsligt samarbete

1. Utlämning av EU-medborgare

EU-domstolens har i ett flertal avgöranden behandlat frågan om utlämning till tredjeland av en person som är medborgare i en annan EU-stat (se C-182/15, C-191/16 och C-247/17). Domarna väcker en rad såväl praktiska som principiella frågor. Det kan bl.a. finnas skäl att titta närmare på huruvida EU-domstolens synsätt är förenligt med medlemsstaternas andra folkrättsliga förpliktelser, t.ex. enligt ingångna utlämningsavtal. Vidare finns det situationer som inte har prövats av domstolen ännu. Går det att dra några slutsatser om hur dessa skulle bedömas?

Kontaktperson: Ulf Wallentheim

2. Resulterar förbudet mot utlämning av svenska medborgare i ett "safe haven" för vissa brottslingar?

I det internationella samarbetet som rör utlämning på grund av brott finns den folkrättsliga principen aut dedere aut judicare. Den innebär att om en stat vägrar att utlämna en person, ofta mot bakgrund av att personen är medborgare i den staten, åtar sig staten att lagföra personen för den brottslighet han eller hon är misstänkt för. Frågan är hur svensk rätt och rättspraxis förhåller sig till denna princip. Sker en lagföring regelmässigt eller går dessa personer straffria?

Kontaktperson: Cecilia Riddselius

3. Har principen om ömsesidigt erkännande en framtid?

Det rättsliga samarbetet inom EU bygger på principen om ömsesidigt erkännande, dvs. att medlemsstaternas myndigheter ska godta och erkänna varandras beslut. Detta förutsätter ett starkt ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna. Samtidigt har bl.a. Rumänien och Polen kritiserats för att inte leva upp till bl.a. Europakonventionens krav. Detta har redan lett praktiska problem i det rättsliga samarbete och bl.a. svenska domstolar har vägrat att överlämna eftersökta till Rumänien. Frågan har även varit uppe i EU-domstolen ett flertal gånger. Vad kan detta få för konsekvenser för det rättsliga samarbetet i förlängningen?

Kontaktperson: Ulf Wallentheim

4. Exekutiv jurisdiktion – vem har rätt att beslagta bevisning som lagras elektroniskt?

I enlighet med den s.k. territorialprincipen har en myndighet endast rätt att t.ex. beslagta bevisning som finns inom dess territorium. Om en svensk myndighet är intresserad av dokument eller fysiska objekt som finns på en annat stats territorium får myndigheten ansöka om rättslig hjälp från den andra staten. Detta synsätt tillämpas av många stater också när det kommer till bevisning som lagras elektroniskt. Platsen för var servern eller hårddisken som informationen lagras på blir då avgörande om myndigheten själva får verkställa ett beslag eller måste ansöka om rättslig hjälp. Då mer och mer information lagras på uppkopplade servrar, t.ex. genom s.k. molntjänster, blir detta synsätt alltmer problematiskt. Ofta kan det vara omöjligt att fastställa var information finns lagrad eller så kan den vara lagrad på flera platser samtidigt. Vilken stats myndighet har då rätt att ta informationen i beslag? Finns det skäl att låta andra faktorer än serverns placering, t.ex. sådana hänförliga till den misstänkte eller leverantören av lagringstjänsten, i stället vara avgörande för vilken stats myndighet som får ta informationen i beslag?

Kontaktperson: Ulf Wallentheim

5. Internationellt straffrättsligt samarbetet – till den enskildes fördel?

Traditionellt har det internationella samarbetet på straffrättens område syftat till att effektivisera myndigheternas möjligheter att utreda och lagföra brott över gränserna. Inom ramen för EU-samarbetet har dock den enskildes perspektiv på senare tid fått en mer framträdande roll. Rambeslutet om verkställighet av frivårdspåföljder (rådets rambeslut 2008/947/RIF) har t.ex. som övergripande syfte att underlätta en social återanpassning av den dömda personen. När det gäller direktivet om den europeiska skyddsordern (Europa-

parlamentets och rådets direktiv 2011/99/EU) är det rent av skyddsintresset för enskilda brottsoffer som är själva poängen med rättsakten. Ett överförande av verkställigheten får i dessa fall antas i huvudsak vara till den enskildes fördel. En relevant fråga är om en medlemsstats grundläggande skyldighet att ömsesidigt erkänna och verkställa andra staters domar eller beslut förändras i denna nya kontext. Ska t.ex. bestämmelser som har direkta motsvarigheter i rättsakter med myndighetssamarbete i fokus tolkas annorlunda, bl.a. skälen för att vägra verkställighet?

Kontaktperson: Ulf Wallentheim

6. Dödsstraff – internationell rättslig hjälp i brottmål

Dödsstraff får inte förekomma enligt 2 kap. 4 § regeringsformen. Enligt protokoll nr 6 till Europakonventionen ska dödsstraffet avskaffas (artikel 1). Motsvarande bestämmelse finns i artikel 2.2 i EU:s rättighetsstadga. I utlämningsarbetet finns uttryckliga bestämmelser om att en stat kan vägra utlämning om det finns skäl att anta att den som utlämnas riskerar att dömas till döden eller att ett utdömt dödsstraff verkställs. Några motsvarande regler, med något undantag, finns inte vid internationell rättslig hjälp i brottmål när t.ex. en stat vill ha bistånd med att inhämta bevisning i ett annat land för brott som skulle kunna rendera ett dödsstraff. Hur ska problematiken kring dödsstraff hanteras vid internationell rättslig hjälp? Bland annat mot bakgrund av att sådant bistånd sker ofta i ett tidigt skede av en brottsutredning och den bevisning som hämtas in kan tala för den misstänktes oskuld. Vilka möjligheter finns det att kräva garantier?

Kontaktperson: Ulf Wallentheim

E. Enheten för fastighetsrätt och associationsrätt

1. En digital jordabalk – vilka fördelar finns med att övergå till digitala förvärvshandlingar vid fastighetsköp och att avskaffa fysiska pantbrev och vilka är problemen?

Kontaktperson: Erika Forsberg

2. Vad är ett lämpligt minimikrav för aktiekapitalets storlek? Vilka fördelar och nackdelar skulle en sänkning föra med sig? Hur kan eventuella problem hanteras?

3. Överutnyttjande av minoritetsaktier i aktiebolagslagen - är detta ett problem och vilka är i så fall lösningarna?

4. Europabolag och europakooperativ – varför uteblir succén?

Kontaktperson för 2–4: Erik Hällströmer

5. Associationsrättsliga aspekter på aktiebolaget som redskap för ekonomisk brottslighet.

Kontaktperson: Katarina Bilge

6. Bör revisorernas skadeståndsansvar begränsas?

Kontaktperson: Anders Wallin

7. Upplåtelse av mark för kommersiella ändamål – för- och nackdelar med olika alternativ.

Kontaktperson: Anna-Karin Berglund

8. Vilka är jordbrukarens alternativ till arrende – när och varför används inte arrendeformen?

Kontaktperson: Katarina Bilge

9. Varför byggs det inte fler ägarlägenheter?

Kontaktperson: Anna-Karin Berglund

10. Frågor om expropriation

- Utvärdering av förändringarna år 2010 av ersättningsreglerna i expropriationslagen.
- En internationell jämförelse av de svenska reglerna om ersättning vid expropriation.
- Utredningsbeslut i expropriationsprocessen – hur tillämpas reglerna?
- Om behovet av en officialrättighet som uppkommit genom expropriation upphör, hur kan rättigheten ”upphävas”?

Kontaktperson: Anders Wallin

11. Lämplighetsvillkoren för fastighetsbildning – föråldrade såvitt gäller fastighetsbildning på landsbygden?

Kontaktperson: Erik Hällströmer

12. Tomträtt, arrende eller hyra – en jämförelse mellan de svenska nyttjanderätterna och nyttjanderättslösningar i näraliggande länder.

Kontaktperson: Anders Wallin

13. Förhållandet mellan hyreslagens regler om avtalets upphörande och Europakonventionens artikel 8.

Kontaktperson: Thomas Edling

14. Investerande medlemmar i ekonomiska föreningar – hur kan och bör reglerna tillämpas?

Kontaktperson: Erik Hällströmer

F. Enheten för familjerätt och allmän förmögenhetsrätt

1. Samkönade civilstånd bland EU:s medlemsstater – en komparativ studie

Hur ser det ut i Europa och vilka utvecklingstendenser finns det?

Kontaktperson: Elisabeth Horväg

2. Faderskapspresumtionen

Har faderskapspresumtionen spelat ut sin roll? Uppfattningen om föräldraskap och familj har förändrats över tiden och frågan är om faderskapspresumtionen alltjämt speglar de normer och värderingar som gäller i samhället och om den alltid är förenlig med barnets bästa.

Kontaktperson: Linnéa Brossner

3. Avtalslagen

Avtalslagen har fyllt 100 år och är skapad för ett tidevarv med andra former av avtalsslutande än dagens. Behöver hela lagen moderniseras?

Behörighet och befogenhet i avtalslagen. Behöver reglerna ses över? Behövs det särskilda regler när den ena parten är det allmänna?

Ogiltighet och jämningsreglerna. Avtal kan ogiltigförklaras. De kan också jämkas av domstol och förses med nya andra villkor. Detta sker sällan.

Varför? Bör det ske oftare? Processuella aspekter? Kommersiella?

Ogiltighetsgrunderna - står de sig eller bör de ses över? Ska det in fler, t.ex. pactum turpe? Är rättföljden av ogiltighet klar och skillnaden jämfört med rättföljden av överksamhet och/eller hävning? Bör det finnas tidsfrist för att angripa ett avtal med ogiltighetsgrunderna från det att man insett eller borde ha insett att det fanns grund för ogiltighet eller ska man som idag kunna invänta en lämplig tidpunkt?

Privaträttsliga avtal i offentlighetsmiljö. Inte minst genom EU som inte nödvändigtvis följer svensk uppdelning mellan civilrätt och offentlig rätt synes det allt vanligare med avtalsregler i förvaltningsrätten, t.ex. i offentlighetsrättslig transporträtt eller i ellagen. Bör tydligare synkning ske mellan regelsystem? Ska skälighet eller ogiltighet i civilrätten styras av de offentlighetsrättsliga reglerna? Om man åsidosätter grundläggande villkor i offentlighetsrättslig reglering, ska då t.ex. ogiltighet inträda?

Kontaktperson: Henrik Holmberg och Johan Klefbäck

4. Abandonering

Med abandonering avses vanligen att en konkursförvaltare under pågående konkurs låter viss egendom utgå ur boet och i stället lämnar egendomen till gäldenären som därmed återfår rådigheten över denna (jfr NJA 2004 s. 777, se även NJA 2009 s. 41). Abandonering är emellertid en rättsfigur som inte finns i svensk lag och inte heller har klarlagts i rättspraxis, vare sig när det gäller innebörd eller rättsliga effekter. Den är också omtvistad i den juridiska litteraturen. Bör abandonering lagfästas i Sverige som princip, och hur ska den lagregleringen i så fall se ut? Eftersom rättsfiguren finns i andra stater finns det all anledning att analysera åtminstone ett utländskt rättssystem lösningar. I en uppsats om abandonering kan även behandlas praxis om miljöansvar vid konkurs från Mark- och miljööverdomstolen.

5. Företagsrekonstruktion

Lagen om företagsrekonstruktion (1996:764) är drygt 20 år gammal. Den tillämpas i relativt begränsad utsträckning. Finns det anledning använda rekonstruktion oftare? Vad är för- och nackdelarna, jämfört med till exempel konkurs? Kan lagen ändras så att företagsrekonstruktion används oftare, och hur ska i så fall lagen, eller åtminstone de viktigaste hörnstenarna i en sådan lag, se ut? Vidare pågår arbete på EU-nivå med att harmonisera rekonstruktionsrätten i vissa avseenden, ett arbete som bör beaktas och analyseras i förhållande till lagen om företagsrekonstruktion, se KOM(2016) 723 slutlig

och rådets dokument 15556/18 av den 17 december 2018.

Kontaktperson för 4 och 5: Johan Klefbäck

6. Produktansvar och mjukvara

Produktansvar innebär ett ansvar för skada som en produkt orsakar på grund av en säkerhetsbrist. Hur förhåller sig regleringen i produktansvarslagen och det bakomliggande EU-direktivet till fristående mjukvara (som inte är en del av en fysisk produkt)?

Kontaktperson: Felix Rådberg

G. Enheten för lagstiftning om allmän ordning och säkerhet och samhällets krisberedskap

Vad är biometriska uppgifter?

De brottsbekämpande myndigheterna får under vissa förutsättningar behandla biometriska uppgifter. Det kan t.ex. handla om att använda programvara för ansiktsgenkänning. Begreppet biometriska uppgifter är samtidigt svårtillgängligt. Vad är egentligen en biometrisk uppgift?

Går det att precisera den tekniska och rättsliga innebörden?

Kontaktperson: Johan Jansson

H. Enheten för migrationsrätt

Asylsökande som utgör en säkerhetsrisk – hur påverkas processen och möjligheten att beviljas uppehållstillstånd? Hur hanteras verkställighetshinder?

Kontaktperson: Anna Westling

I. EU-enheten

1. Fördjupat samarbete

En uppsats skulle kunna jämföra de exempel på fördjupat samarbete (dvs. att en grupp av MS bestämmer sig för att samarbeta på ett område där tillräckligt stöd av samtliga MS inte har kunnat uppnås) som numera finns och analysera vilka möjligheter och svårigheter som en framtida utökad användning av möjligheten till fördjupat samarbete kan föra med sig.

2. Rättsstatsprincipen

Utvecklingen inom EU mot bakgrund av kommissionens åtgärder och EU-domstolens praxis och de eventuella konsekvenserna för det framtida sam-

arbetet på det rättsliga- och inrikespolitiska området.

Kontaktperson för 1 och 2: Kristina Holmgren